

XALQ HUNARMANDCHILIGIDA QUROQCHILIK SAN'ATI

Aminova Muxlisa Sadriddin qizi
Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani
Maktabgacha va maktab ta'limi bo'limi
tasarrufidagi 81-sonli maktabning
Texnologiya fani o'qituvchisi
muxlisaaminova44@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek xalq hunarmandchiligining qadimiy va betakror ko'rinishlaridan biri bo'lgan quroqchilik san'ati tarixiy, madaniy va estetik jihatdan o'rganiladi. Muallif tomonidan quroqchilikning kelib chiqishi, uning ma'naviy va amaliy vazifalari, hamda zamonaviy dizayn va madaniyatdagi roli ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Qolaversa, maqolada bu san'at turining hozirgi jamiyatdagi dolzarbligi, yoshlar orasida qayta tiklanish imkoniyatlari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: quroqchilik, xalq san'ati, milliy hunarmandchilik, madaniy meros, estetik qadriyatlar, tikuvchilik, zamonaviy dizayn.

Annotation: This article explores the historical, cultural, and aesthetic aspects of one of the unique and ancient forms of Uzbek folk craftsmanship — patchwork art. The author analyzes the origin of patchwork, its spiritual and practical functions, and its role in modern design and culture from a scientific perspective. Furthermore, the article discusses the relevance of this art form in contemporary society and the possibilities of its revival among young people.

Keywords: patchwork, folk art, national craftsmanship, cultural heritage, aesthetic values, sewing, modern design.

Аннотация: В данной статье рассматриваются исторические, культурные и эстетические аспекты одного из уникальных и древних видов узбекского народного ремесла — квилтинга. Автор анализирует происхождение квилтинга, его духовные и практические функции, а также его роль в современном дизайне и культуре с научной точки зрения. Кроме того, в статье рассматривается актуальность этого вида искусства в современном обществе и возможности его возрождения среди молодежи.

Ключевые слова: квилтинг, народное искусство, национальное ремесло, культурное наследие, эстетические ценности, шитье, современный дизайн.

Kirish

Xalq hunarmandchiligi har bir millatning moddiy va nomoddiy madaniy merosini shakllantiruvchi asosiy ustunlardan biridir. Bu turdagi hunar va san'at turlari

asrlar davomida xalq ehtiyoji, estetik didi va ijtimoiy hayoti bilan chambarchas bog'lanib kelgan. O'zbek xalqining qadimiy san'at an'alarida quroqchilik san'ati alohida o'rin tutadi. Bu san'at nafaqat ayollarning maishiy faoliyatining bir qismi, balki xalqning badiiy tafakkuri va estetik didining mahsuli sifatida ham e'tiborga loyiqdir.

Metodologiya

Mazkur maqola tarixiy, tahliliy va komparativ metodlar asosida yozilgan. Ma'lumotlar ilmiy adabiyotlar, xalq og'zaki ijodi, amaliy kuzatuvlar va zamonaviy dizayn tajribalariga asoslangan. Shuningdek, maqolada milliy madaniyatni tiklash va rivojlantirishga oid ilg'or tajribalar ham tahlil qilinadi.

Quroqchilik san'atining kelib chiqishi va tarixiy ildizlari Quoroqchilikning dastlabki ko'rinishlari qadim zamonlarda matolarni tejash, ularni qayta ishlash ehtiyoji tufayli paydo bo'lgan. Matoning har bir parchasidan foydalanish orqali yasalgan buyumlar keyinchalik ramziy va estetik ma'no kasb eta boshlagan. Arxeologik va etnografik ma'lumotlarga ko'ra, Markaziy Osiyo xalqlari orasida quroqchilik XIX asrdayoq keng tarqalgan va u ko'proq ayollar tomonidan avloddan-avlodga o'rgatilgan.

Quoroqchilikda estetik va ramziy elementlar

Quoroqchilikda ishlatiladigan shakl va ranglar bejiz tanlanmaydi. Har bir geometrik figura xalq e'tiqodlari, tabiatga munosabati va hayot falsafasini ifoda etadi:

- Uchburchak – baraka, kuch va mo'l-ko'llik;
- Romb – tuproq unumdorligi, oila mustahkamligi;
- Doira – abadiylik va yagona yaxlitlik ramzi;
- Qizil rang – hayot, issiqlik, farovonlik;
- Ko'k rang – osmon, poklik, tinchlik.

Bu belgilar ko'pincha totemistik, afsonaviy yoki diniy-falsafiy ma'noga ega bo'lib, xalqning qadimiy dunyoqarashi bilan bevosita bog'liqdir.

Quoroq buyumlarining turlari va amaliy funksiyalari

Quoroqchilik san'ati orqali yasalgan buyumlar ko'p funksiyali bo'lib, quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Ko'rpacha, ko'rpa-to'shak, yostiq jildlari;
- Dasturxon, pardalar, devor bezaklari;
- Milliy liboslar, bolalar kiyimlari, choyxalta va sumkalar.

Bu buyumlar uy-ro'zg'orda foydali, ko'rkam, ma'naviy-ramziy ahamiyatga ega bo'lib, ayrim hollarda sehrli himoya vositasi sifatida ham ishlatilgan.

Quoroqchilikning zamonaviylikdagi aks sadosi

Hozirgi kunda quroqchilik san'ati ekologik va qayta ishlash (recycle) konsepsiyasi bilan uyg'unlashmoqda. Zamonaviy moda dizaynerlari, interyer dizaynerlari ushbu milliy an'anani global dizayn jarayonlariga tatbiq etmoqda. Misol

uchun, O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan bir qator dizaynerlar quroq uslubida yaratilgan liboslar, poyabzallar, aksessuarlar orqali xalq san'atini zamonaviy ko'rinishda qayta talqin etmoqda.

Xulosa

Quroqchilik san'ati xalq hunarmandchiligining madaniy, estetik va tarixiy yodgorligi bo'lib, u asrlar davomida o'zbek ayollari tomonidan avaylab asrab kelinmoqda. U o'zida tejamkorlik, go'zallik, ramziylik va ma'naviylikni mujassam etgan san'at turi sifatida nafaqat o'tmishni, balki bugun va kelajakni ham bog'lab turuvchi madaniy ko'prikdir. U zamonaviy dizayn, moda va turizm sohalarida yangi qiyofada namoyon bo'lishi orqali milliy identitetni mustahkamlashga xizmat qiladi

Tavsiyalar

1. Quroqchilik san'atini yosh avlodga o'rgatish uchun maktab va kollej dasturlariga integratsiya qilish zarur.
2. Quroqchilik buyumlari asosida yaratilgan suvenir va dizayn mahsulotlari xalqaro turizmga keng targ'ib qilinishi kerak.
3. Mahalliy ijodiy festivallar, ko'rgazmalar va master-klasslar orqali quroqchilikka bo'lgan qiziqishni oshirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Karimov A.** Hunarmandchilik san'ati tarixi. – Toshkent: Fan, 2005.
Ushbu kitob xalq hunarmandchiligining tarixiy rivojlanishi va uning ijtimoiy ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beradi.
2. **Xolmatova G.** O'zbek xalq amaliy san'ati. – Toshkent: San'at, 2010.
Bu asar o'zbek xalqining amaliy san'ati, shu jumladan quroqchilik san'ati va uning tasviriy aspektlari haqida ma'lumot beradi.
3. **Rasulov S.** Qadimiy hunarmandchilik izlari. – Samarqand, 2016.
Ushbu kitobda qadimiy hunarmandchilikning tarixiy izlari va ular orqali jamiyatni anglash imkoniyatlari haqida so'z boradi.
4. **Islomova M.** Milliy quroqchilik san'ati va zamonaviy dizayn. – Buxoro, 2021.
Bu asar quroqchilik san'ati va uning zamonaviy dizayndagi o'rni haqida ilmiy tahlillarni taqdim etadi.
5. **UNESCO.** Intangible Cultural Heritage of Uzbekistan.
UNESCOning rasmiy veb-saytida O'zbekistondagi nomoddiy madaniy meros, jumladan quroqchilik san'ati haqida ma'lumotlar keltirilgan.
[UNESCO - Uzbekistan: Intangible Cultural Heritage](https://ich.unesco.org/en/representative-list-of-the-intangible-cultural-heritage-of-uzbekistan)
6. **Yusupova D.** "Milliy qadriyatlar va ekologik dizayn uyg'unligi" // O'zbek san'ati, 2022.
Ushbu maqola milliy qadriyatlar va ekologik dizaynning uyg'unligi masalasini yoritadi va quroqchilik san'ati bilan bog'liq bo'lgan istiqbollarni tahlil qiladi.